

Bijlage 1: Begrippenlijst

24-uurszorg: zorg en bescherming in de nabije omgeving van zorgbehoevende personen dat 24-uur per dag beschikbaar is.

Civil society: een vorm van samenleving opgebouwd uit informele sociale netwerken zoals buurtverenigingen, kerken, belangenverenigingen, sportverenigingen, etc.

Conculega: een samenvoeging van de woorden collega en concurrent

Domotica: ICT-voorzieningen in de woning die dienen als comfort, bescherming en alarmering zoals kijk- en luisterverbinding met de deur of alarmpost, bewegingsalarmering, verlichting bij het verlaten van het bed, gordijnen op afstand bedienbaar, brand- en inbraakbeveiliging, etc.

Extramurale zorg: zorgverlening buiten de muren van de betrokken instelling.

Formatieve periode: de 15^e tot en met de 25^e levensjaar van personen waarbinnen generaties worden 'geprogrammeerd' door ervaringen tijdens deze periode wat leidt tot een gedeeld waardepatroon binnen de generatie.

Gated community: zijn gemeenschappen waarin homogene levensstijlen geclusterd zijn in woonwijken waartoe de toegang beperkt is en waarin de publieke ruimte is geprivatiseerd.

Grijze druk: is het aantal personen van 65 jaar of ouder als percentage van het aantal personen van 20–64 jaar.

Intramurale zorg: zorgverlening binnen de muren van een ziekenhuis of andere inrichting.

Levensloopbestendige woningen: woningen die geschikt zijn of eenvoudig geschikt zijn te maken voor bewoning tot op hoge leeftijd, ook in geval van fysieke handicaps of chronische ziekten van bewoners.

Maatschappelijke ondersteuning: aan de hand van negen prestatievelden uit de WMO:

1. het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten;
2. op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden;
3. het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning;
4. het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers;
5. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem;
6. het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer;
7. het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang;
8. het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen;
9. het bevorderen van verslavingsbeleid.

Mantelzorg: een vorm van zorg waarbij zorgbehoevende personen worden verzorgd door voornamelijk familieleden en in mindere mate door vrienden en burens.

Nultredenwoningen: een woning die zonder trappen van buiten af bereikbaar is en waarbij de keuken, het sanitair, de woonkamer en minimaal één slaapkamer zich op dezelfde woonlaag bevinden. De drempels in de woning zijn laag of ontbreken.

Persoonsgebonden budget: een geldbedrag dat wordt verkregen na een indicatiestelling waarmee mensen zelf zorg, hulp en begeleiding kunnen inkopen. Op deze manier houden zorgbehoevende personen zelf de regie over de zorg die ze ontvangen en daarmee ook de regie over hun eigen leven.

Scheiding wonen en zorg: Scheiden van wonen en zorg is de situatie waarin de cliënt zelfstandig woont en daarnaast een apart contract heeft met aanbieders van zorg, welzijn en diensten.

STAGG-model: STAGG is de Stichting Architecten Onderzoek Gebouwen Gezondheidszorg. Hierin worden planologische scenario's gepresenteerd voor een stadswijk of plattelandsgebied van 10.000 inwoners waarin wonen, welzijn en zorg zo dicht mogelijk bij de bewoners zijn georganiseerd.

Verpleeghuis: AWBZ-verblijfsvoorziening voor (intensieve) verpleging en behandeling. Verblijf vooral op een- en tweepersoonskamers en soms op 3-of 4 persoonszalen. Mogelijkheid van 24-uurs toezicht.

Verzorgingshuis: AWBZ-verblijfsvoorziening met een- (enkele twee-)persoonskamers of appartementen. Zorg, signalering, bescherming, toezicht, welzijn en dienstverlening vormen een integraal pakket met het verblijf.

Vrijwilligerswerk: werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving.

Woonzorgcomplex: cluster van zelfstandige zorgwoningen in een veilige en beschutte bouwvorm met soms een bewaakte entree waar zorg thuis geleverd kan worden. Vaak voorzien van multifunctionele ruimten voor dagbesteding en recreatie. Welzijn en dienstverlening behoren tot het servicepakket van het complex.

Woonzorgvouchers: een cheque waarmee personen naar eigen inzicht een combinatie van zelfstandig wonen, zorg, woningaanpassing, vervoer en welzijnsdiensten kunnen inkopen die het best in de individuele behoefte voorziet. De woonzorgvoucher bestaat uit huursubsidie, Persoonsgebonden Budgetten voor AWBZ zorg en in soms gemeentelijke regelingen als de Welzijnswet en de Wet voorzieningen gehandicapten, waardoor de woonzorgvoucher kan worden gezien als een vorm van integrale financiering binnen een woonzorgzone.

Woonzorgzone: een gewoon woongebied – stedelijk of dorps – waarin optimale condities zijn geschapen voor wonen met zorg en welzijn, tot en met niet planbare 24-uurs zorg en waar de woningen en woonomgeving levensloopbestendig zijn.

Bijlage 2: Afkortingenlijst

AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBSH	Besluit Beheer Sociale Huursector
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CIZ	Centraal Indicatiestelling Zorg
NIZW	Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn
NRV	Nationale Raad voor de Volksgezondheid
PGB	Persoonsgebonden Budget
SEV	Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Wvg	Wet voorzieningen gehandicapten
WWS	Woning Waarderingsstelsel

Bijlage 3: Figuren- en tabellenlijst

Figuren

Figuur 1:	Fasen waarin de verschillende projecten op het gebied van woonzorgzones zich bevinden.	Blz. 14
Figuur 2:	Opbouw scriptie.	Blz. 16
Figuur 3:	Organisatie dienstverlening- en zorgfuncties.	Blz. 18
Figuur 4:	STAGG-model voor stedelijk gebied.	Blz. 19
Figuur 5:	Grijze druk.	Blz. 20
Figuur 6:	Thema Rust & Groen, onderdeel van de regiovisie 'Noord-Nederland 2030: kleur bekennen.	Blz. 28
Figuur 7:	Advertentie in de Volkskrant van 13 januari 2005 voor de particuliere woonzorgvoorziening Klein Engelenburg.	Blz. 34
Figuur 8:	De verschillende actoren van woonzorgzones in onderling verband.	Blz. 35
Figuur 9:	De actoren, wetgeving, beleid en afstemming op operationeel niveau per sector.	Blz. 46
Figuur 10:	De twee voornaamste aspecten van het zorgbeleid.	Blz. 49
Figuur 11:	De koppeling van gesignaleerde belemmeringen aan mogelijke oplossingsrichtingen.	Blz. 55

Tabellen

Tabel 1:	Gemiddelde schulden en vermogen van huishoudens naar leeftijd hoofdkostwinner (* € 1.000).	Blz. 22
Tabel 2:	Beperkingen naar leeftijd.	Blz. 22
Tabel 3:	Geestelijke stoornissen naar leeftijd.	Blz. 23
Tabel 4:	Gebruik van welzijnsvoorzieningen door ouderen naar leeftijd.	Blz. 23
Tabel 5:	Verhuisplannen en verhuiscwensen van ouderen.	Blz. 24
Tabel 6:	Reden waarom ouderen kozen voor woonruimte specifiek bestemd voor ouderen.	Blz. 24
Tabel 7:	Verschillen tussen vraag- en aanbodsturing.	Blz. 38
Tabel 8:	Knellende wet- en regelgeving.	Blz. 49
Tabel 9:	Afstemming tussen actoren over de financiële investering in bepaalde onderdelen van een woonzorgzone.	Blz. 57
Tabel 10:	Toekomstige ontwikkelingen voor de vier onderscheiden groepen senioren voor de onderwerpen woning en woonomgeving, mobiliteit, ontspanning en voorzieningen.	Blz. 67

Bijlage 4: Indeling van senioren voor de onderwerpen woning en woonomgeving, mobiliteit, ontspanning en voorzieningen door Puylaert

	Wonen en omgeving	Mobiliteit	Ontspanning	Voorzieningen
Actief, alles kan	<ul style="list-style-type: none"> Grote differentiatie in woonmilieus: luxe centraal element. Zowel in stedelijke als landelijke gebieden: ruime woningen met een uitgebreid servicepakket. Jonge senioren met geld zijn eerder geneigd om de grote steden in de Randstad te verlaten en zich in suburbane gebieden te vestigen. 	<ul style="list-style-type: none"> Omvang van deze mobiele groep neemt toe. Veel verplaatsingen ook over langere afstand. Congestie wordt gemeden, waardoor verschil tussen spits en dal zal afvlakken. 	<ul style="list-style-type: none"> Groeiende belangstelling voor festivals, markten, theater: behoefte aan meer podia. Groei in ruimtevragende recreatie zoals golf en tuinieren. 	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid van voorzieningen nog geen noodzaak. Luxe en kwaliteit staan voorop.
Actief, met beperkingen	<ul style="list-style-type: none"> Wonen meer gecombineerd met voorzieningen. Leidt tot voorkeur voor goed ontsloten locaties. Weinig verhuisdynamiek: men wil blijven wonen waar men woont. 	<ul style="list-style-type: none"> Autobezit en –gebruik relatief lager. Meer fiets en OV-gebruik. Goede en veilige fietsinfrastructuur in stedelijke gebieden belangrijk. Stijging van stedelijk OV-gebruik buiten de spits. 	<ul style="list-style-type: none"> Voorzieningen in de directe leefomgeving: parken, volkstuinen, wijkgebouwen en sportvoorzieningen, maar ook internetcafés. 	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid van met name winkel- voorzieningen is belangrijk, senioren-complexen rond dagelijkse voorzieningen.
Hulpbehoevend, alles kan	<ul style="list-style-type: none"> Nog diverse vormen van zelfstandig en collectief wonen waarbij gebruik wordt gemaakt van ICT-technieken en van service van particuliere zorgbedrijven. Kwaliteit en luxe blijven meetellen en komen ook tot uiting in de ligging van woningen (dure complexen op aantrekkelijke plaatsen in de stad of in lommerrijke omgevingen). 	<ul style="list-style-type: none"> Afhankelijkheid van anderen neemt toe maar nog zeker op individueel vervoer gericht: auto met chauffeur op afroep. Aantal verplaatsingen en verplaatsings-afstanden zijn beperkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Vooral in en om de directe woonomgeving. Stelt hoge eisen aan de omgeving (strand, duinen, park, bos). Voorzieningen op gebied van ICT van belang om toch grote omgeving te ervaren. Luxe wooncomplexen voor ouderen beschikken over aangepaste voorzieningen om te sporten en andere vormen van ontspanning. 	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid van met name winkelvoorzieningen wint aan belang. Echter zijn telewinkels en thuisbezorging een goed alternatief, maar zal geen belangrijke vestigingsoverweging zijn.
Hulpbehoevend, met beperkingen	<ul style="list-style-type: none"> De mogelijkheid om zorg te krijgen is het belangrijkste criterium voor woonplaatskeuze (blijven wonen met al dan niet aanpassingen aan woning of verhuizen naar de zorg toe). De fysieke woonomgeving is van ondergeschikt belang. 	<ul style="list-style-type: none"> Minder fietsen en lopen. Afhankelijk van (collectief) vervoer op maat. Daarnaast groeiend aantal specifieke voertuigen (accu aangedreven voertuigen). 	<ul style="list-style-type: none"> Sterk gericht op ontspanning in de woning, het wooncomplex en in de directe woonomgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid en toegankelijkheid zijn belangrijke elementen.

Tabel 10: Toekomstige ontwikkelingen voor de vier onderscheiden groepen senioren voor de onderwerpen woning en woonomgeving, mobiliteit, ontspanning en voorzieningen (Puylaert, 2001)